

**Полет до Лондон през Челопечене
или Кога липсата на информация е равна на
престъпно бездействие!
Кирил Терзийски, ПДИ**

Денят е 3 юли 2008 г., часът е около 6.00, с изпълнителния директор на ПДИ Гергана Жулева вече сме се чекирали на Летище София и обикаляме с не особено ясна цел магазините из Терминал 2. Въпреки намежалите клепачи и скритите прозявки сме доволни, че сме стигнали навреме за полета ни до Лондон, където следва да вземем участие в годишната среща на Statewatch. Влизаме в книжарницата,

за да си купим вестници и без каквото и да е предизвестие светът около нас и възприятията ни за него рязко се промениха. Някак изведнъж утрото спря да носи познатото усещане, че се ражда нов ден, а и самият зараждащ се слънчев летен ден вече не беше нито топъл, нито слънчев.

Звукът от експлозията беше ужасяващ, люлеенето на огромната сграда на летището, съпроводено с трясещи се огромни прозорци и тук-там падаща мазилка - страховити. Чувството е просто неопируемо. Сякаш в миг вътрешностите на човек замръзват и страхът сковава тялото. На някакво подсъзнателно ниво всеки сам и по свой начин разбира, че се е случило нещо много лошо. Първото предположение на повечето хора е, че на някоя писта се е разбил самолет. Пълно е с търсеци и питащи очи, вперени през прозорците. Димящ самолет по пистите обаче няма, няма и информация по въпроса *Какво, по дяволите, беше това?*

Втората експлозия гоиде много скоро след първата и увеличи не само паниката, но и въпросите. В незнанието си човек стига до най-разнообразни предположения, от експлозия в намиращия се недалеч комбинат *Кремиковци* до началото на война.

Отговори обаче продължават да липсват. Страхът е не само в очите на чакащите да заминат пътници, но и в тези на обикалящите наоколо и нищо незнаещи служители. Едва след час започва да пристига първата информация за случващото се. Да не си помисли някой само, че това става посредством високоразговорителите на летището. Те съобщаваха единствено за отлагането на полетите. Бог да благослови мобилните комуникации. Повечето пътници получават информация от свои роднини и приятели, които строени по домовете си пред телевизор или радио, им предават новините от медиите. Всъщност до евакуацията на летището, проведена около 10.00 ч., *любезната му управа* така и не сметна за необходимо и удачно да информира чакащите пътници за това какво се случва. Като се има предвид и обстоятелството, че значителна част от тях бяха чужденци, то тази политика допълнително увеличи напрежението.

ТЕМИТЕ В БРОЯ:

- От летище София: Полет до Лондон през Челопечене или Кога липсата на информация е равна на престъпно бездействие!*
- От съдебната зала: Новини*
- Коментар на юриста: Замените на държавни имоти не са тайна*
- Преглед на законодателството: Право на достъп до информация за биологичния произход на осиновените деца*
- Местните медии и свободата на информация*
- Съдът на европейските общности реши в полза на по-голяма прозрачност в институциите на Европейския съюз*
- Последна възможност за застъпниците за свобода на информацията да повлияят за приемането на по-добра Конвенция за достъп до официални документи*
- Новини*
- ПДИ ще връчи годишните си награди за принос в областта на свободата на информацията по повод Международния ден на правото да знам - 28 септември*

Стига толкова за летището, все пак това, което преживяхме там със сигурност беше по-неприятно от това, което е преживял редовият софиянец, събуден от експлозията в дома си, но и то е като обикновена гръмотевична буря, на фона на преживяното от жителите на Челопечене и Чепинци, събудени от ударната вълна, отнесла прозорците, черчеветата и касите на вратите им и донесла в домовете и градините им куршуми, снаряди и всякакви осколки.

По-страшно от всичко описано по-горе обаче е пълната липса на информация, непосредствено след инцидента, оскъдното количество информация, предоставена с голямо закъснение, и прехвърлянето, и размиването на отговорността между институциите. ПДИ като организация, чиято цел е да спомага за реализиране правото на гражданите на информация, неведнъж е отправяла критики към институциите относно непознаването и неизпълнението на задълженията за активно предоставяне на информация (по собствена инициатива), но при подобни инциденти подобно бездействие е особено притеснително. Не само с оглед факта, че заплахата за живота и здравето на гражданите бе съвсем реална, но и с оглед обстоятелството, че засега липсата на жертви изглежда се дължи единствено и само на чист късмет. Казвам засега само, заради твърде многото неизвестни, които продължават да витаят около инцидента, както например, имало ли е действително големи количества тротил в поделението, доколко е реално, ако е имало те да с взривят и т.н. Какви и точно колко вредни вещества се отделиха в атмосферата при тези стотици експлозии? Какво се случи с тези вещества при паданията обилен дъжд на следващия ден? Посевите от засегнатата площ ще бъдат ли изобщо годни за консумиране?

Защото едва ли има българин, който да вярва на изнесеното от институциите на третия час след експлозията, когато вече *мобилизирани* министри представяха чинно на пресконференции обработена и съгласувана информация, с цел убеждаване на населението, че няма нищо страшно и опасно. Както има хора, които не вярват, че експлозията е случайна, така има и такива, които не вярват, че няма опасност за здравето им от веществата, отделени в атмосферата. Въобще недоверие-

то в българските институции е достигнало едно крайно критично ниво, щом има дори съмнения, че земетресението в София от следобедна на същия ден въобще е било земетресение.

Както обикновено става в България въпросите за липсата на информация, непосредствено след инцидента, и оскъдното ѝ количество, предоставено със сериозно закъснение след инцидента, бяха изместени от галаверите в Българската армия. Незнайно защо, но така стават нещата в нашата мила родина - един скандал се замазва с друг. Пък и то е някак обяснимо на фона на посредствеността и корупцията, в която са затънали управляващите. Много по-интересен е въпросът за вида и размера на галаверата със свалените от въоръжение боенприпаси, отколкото тези, свързани с това кой и защо не си свърши работата по навременното информирание на населението. Защото жертви нямаше и най-страшното се размина и може друг военен склад да не гръмне в бъдеще, но целокупният народ е убеден, че кражбите, корупцията и поставянето на личния интерес над общия от страна на различни служители сред управляващите не само не са се разминали, но и са някак неизбежни в необозримо далечно бъдеще.

И въпросите за ненавременното информирание, и тези за галаверите в армията обаче в края на краищата опират до едно и също нещо и то е спазването на законите или по-скоро неспазването им. Ние в ПДИ познаваме добре законодателството, свързано с информирането на населението. И то не само това, което урежда регулярното предоставяне на информация, но и това, регламентиращо задълженията на институциите за предоставяне на информация, свързана с бедствия и аварии, както и всякакви събития, които застрашават живота и здравето на гражданите. Дори само бегъл поглед върху разпоредбите на Закона за достъп до обществена информация (ЗДОИ) и Закона за опазване на околната среда (ЗООС), показва, че всички институции, които по време на инцидента са разполагали с информация и сега се надпреварват да прехвърлят вината на колегите си, са виновни.

Така по реда на ЗДОИ всички органи имат задължение да съобщават информация, събрана или станала им известна при осъществяване на тяхна-

та дейност, когато тази информация *може да предотврати заплахата за живота, здравето и безопасността на гражданите или на тяхното имущество* (чл. 14, ал. 2, т. 1 от ЗДОИ). Съгласно ЗООС пък, *при аварийни или други замърсявания, когато са нарушени установените с нормативен или индивидуален административен акт норми на изпускане на замърсяващи вещества в околната среда, лицата, извършили нарушението, както и лицата, отговорни за спазване на нормите, са длъжни незабавно да уведомят съответните областни управители, кметовете на съответните общини, РИОСВ, басейновите дирекции и органите на Министерството на извънредните ситуации, а при промяна на радиационната обстановка - и Агенцията за ядрено регулиране* (чл. 23, ал. 1 от ЗЗОС). Нещо повече, *компетентните органи са длъжни незабавно да уведомят Министерството на здравеопазването и засегнатото население за настъпилото наднормено замърсяване, като предложат мерки за защита на човешкото здраве и на имуществото*. Подобни разпоредби има и в специализираните закони като Закона за защита при бедствия, Закона за управление при кризи и Закона за чистотата на атмосферния въздух. Дори в Закона за защита при бедствия (ЗЗБ) като основен принцип е заложена публичността на информацията за рисковете от бедствия и за дейностите на органите на изпълнителната власт по защита при бедствия (чл. 4, т. 3 от ЗЗБ). В същия закон е заложено и изграждането на системи за ранно предупреждение и оповестяване, като едва

ли законодателят е имал предвид разговори по мобилни телефони между кмета, съответните министри и служители на Гражданска защита. На фона на тази законодателна уредба оправданията, че отначало не е съобщавана информация, тъй като е трябвало да се установи чия собственост е склада и че Министерство на отбраната първоначално е отпекло да става въпрос за техен склад, са повече от абсурдни.

Информация за изпълнението (или отново по-скоро неизпълнението) на задълженията на компетентните органи по информиране на населението по време на експлозиите от 3 юли 2008 г. ние ще опитаме първа да съберем посредством заявления за достъп до информация. И отново, на 28 септември (Международния ден на правото да знам), да „отличим“ най-достойните сред институциите, нарушили така брутално правото на гражданите на информация и то такава, която може да предотврати заплахата за живота, здравето и безопасността на гражданите. Припомняме, че през 2005 г., на церемонията по отбелязване на Международния ден на правото да знам, в категорията Институтция, която не изпълнява задълженията си по ЗДОИ и нарушава правата на гражданите по ЗДОИ, наградата „Златен катинар“ бе присъдена на Министерски съвет за лошо управление на информацията по време на кризи и за липсата на механизъм и отговорност за навременно уведомяване на населението по време на наводненията в страната през лятото на 2005 г.

От съдебната зала: Новини Кирил Терзийски, ПДИ

На 25 юни 2008 г. състав на Върховния административен съд разгледа делото, заведено от Програма Достъп до Информация срещу законността на Наредба № 40 от 2008 г. на ДАИТС и МВР, задължаваща мобилните оператори и интернет доставчиците да запазват данни за електронните съобщения. Жалбата срещу обнародваната през януари наредба бе подадена на 19 март 2008 г.

Информацията за договора, сключен между Държавната агенция по туризъм (ДАТ) и фирма „Р.О.К.“ ООД за изпълнение на щанд, с който България е била представена на международната туристическа борса „Уърлд травел маркет 2007“ в Лондон, е обществена. До този извод стигна състав на Административен съд - София град, който отмени отказа на председателя на ДАТ да предостави тази информация на журналистката Зорница Маркова (в. „Дневник“). Отказът на председателя на ДАТ бе мотивиран с простото посочване, че информацията засяга интересите на трето лица (въпросната фирма) и липсва нейното съгласие за предоставяне, както и че същата представлявала търговска тайна, тъй като в сключения договор съществувала клауза за конфиденциалност.

на стр. 4

В мотивите на решението е посочено, че информацията за представянето на страната ни като атрактивна дестинация и рекламирането на туризма в България е от особена важност за множество граждани. Общественият интерес е обусловен не само от наличните в страната големи морски и планински курорти, чиито жители разчитат на туризма за поминъка си, но и от факта, че много слаборазвити и селски райони започват развитието на селски и алтернативни форми за туризъм и добротото представяне на страната би помогнало и за развитието на тези райони. Отбелязано е и че по делото е представена извадка от договора, представляваща клаузи за конфиденциалност, но в същото време към момента договорът е прекратен и не действа между страните, поради което страните са обвързани с уговорките в договора само до момента на прекратяването му. В тази връзка съдебният състав намира, че председателят на ДАТ не е обвързан с посочените клаузи за конфиденциалност и е следвало да предостави поисканата информация. Освен това административният орган е трябвало да съобрази и аргументира кои обстоятелства от договора представляват търговска тайна и във връзка с публичността, предвидена по Закона за обществените поръчки (ЗОП), по силата на който множество елементи от договора се явяват публични. Със съдебното решение от 11 юни 2008 г. отказът на председателя на ДАТ е отменен и преписката му е върната с указание да предостави поисканата информация или ако откаже отново, то да направи това с мотивирано решение, в което да изложи аргументи защо счита, че информацията е търговска тайна, чието представяне ще доведе до нелоялна конкуренция между търговци. Решението подлежи на обжалване пред Върховния административен съд.

Министърът на вътрешните работи е нарушил Закона за достъп до обществена информация, като не се е произнесъл писмено по подаденото заявление за достъп до обществена информация от Петър Пенчев, член на Обществения съвет на Асоциация на свободното слово „Анна Политковская“, гр. Монтана. Със заявлението си жалбоподателят бе поискал да му бъдат предоставени копия от два протокола за полицейско предупреждение, които са му били

съставени в качеството му на член на Обществения съвет на Асоциацията - единият - съставен на площад „Независимост“, гр. София, на 10.09.2007 г., който е подписан от него, но не му е бил връчен екземпляр, и вторият - на 17.09.2007 г., на същия площад, от който също не му бил връчен екземпляр. Магистратите отбелязват, че е налице императивна законова разпоредба, която изисква и задължава субектите по чл. 3 от ЗДОИ да се произнасят писмено по заявленията с решение. Решението на тричленния състав на ВАС подлежи на обжалване пред петчленен състав на същия съд.

Информацията за изпълнение на служебните задължения на лице, заемало ръководна длъжност в Министерския съвет (МС) в периода 1997 - 2001 г., свързана със стопанисване на почивните бази на МС, представлява негови лични данни. С мотива, че с подобно заявление се иска достъп до данни, засягащи личността на трето лице, които данни не се включват в понятието обществена информация, тричленен състав на ВАС отхвърли касационната жалба на гражданката Цветана Гочева и остави в сила решението на Софийски градски съд по делото срещу отказа на директора на Правителствена информационна служба да предостави достъп до тази информация. Неубедителен обаче остава аргументът на съдебния състав, че предоставянето на тази информация не би дало възможност на заявителката да си състави собствено мнение за дейността на МС, при положение, че исканата информация е за изпълнение задълженията на служител, отговарящ за почивните бази на МС.

Главният секретар на Община Варна отказва да предостави достъп до длъжностните характеристики на кмета на общината, главния секретар, директора на Дирекция „Социални дейности и жилищно настаняване“ и на управителя на общинско предприятие „Спортни имоти“, под формата на копия на хартиен носител. Според мотивите, изложени в отказа, тази информация има подготвителен характер и е с несамостоятелно значение (чл. 13, ал. 2 от ЗДОИ), освен това засягала интересите на третите лица (заемащите въпросните длъжности) и липсва тяхното съгласие за предоставянето ѝ (чл. 37, ал. 1, т. 2 от ЗДОИ). С помощта на

на стр. 5

от стр. 4

ПДИ отказът е обжалван пред Административен съд - Варна. В жалбата на заявителя Николай Цветков е посочено, че главният секретар на общината е следвало да разгледа поотделно всяко едно от отправените искания за достъп до информация и да изложи мотиви по всяко едно от тях. В случай, че главният секретар бе изпълнил това си задължение, то е следвало, на основание чл. 12, ал. 4 от ЗДОИ, да уведоми заявителя, че информацията по първите две точки от заявлението му е обнародвана, и да му посочи съответния брой на „Държавен вестник“, тъй като дължностните характеристики на кмета на общината и на главния секретар на общината са разписани в Закона за местното самоуправление и местната администрация (ЗМСМА). Колкото до посочените в отказа основания за отказ, то в жалбата е отбелязано, че чл. 13, ал. 2 от ЗДОИ е неприложим, тъй като дължностните характеристики не представляват подготвителна информация с несамостоятелно значе-

ние по смисъла на ЗДОИ, тъй като липсва краен акт, чието издаване те да подготвят. Неприложим е и чл. 37, ал. 1, т. 2 от ЗДОИ, тъй като дължностните характеристики не касаят въпросните лица в качеството им на частни физически лица, а са свързани със служебните им задължения.

Главният секретар на Община Варна не се произнесе по заявление на Николай Цветков, който е поискал да му бъде предоставена информация за броя и основанието на издадените ВИП пропуски от управителя на общинско предприятие „Спортни имоти“ за басейн Приморски. С помощта на ПДИ мъчаливият отказ е обжалван пред Административен съд - Варна. В жалбата е посочено, че предоставянето на тази информация би дало възможност на заявителя да си състави мнение за дейността на Община Варна и в частност - на общинското предприятие „Спортни имоти“ по интересувашите го въпроси.

Замените на държавни имоти не са тайна Дарина Палова, ПДИ

Репортер на в. „Морски дневник“, иска информация с писмено заявление по ЗДОИ от Областна управа - Варна, за заменен държавен терен срещу имот на физически лица. Става въпрос за бивша детска площадка на ул. „Студентска“, която е превърната сега в строителна площадка - фирма вдига жилищен комплекс. Журналистите искат да разберат какво получава държавата в резултат на тази сделка със заменен имот.

В законовия срок областният управител дава отговор, че е извършена сделка, съгласувана с министъра на регионалното развитие и благоустройство, но не може да се даде повече информация, тъй като не е получил съгласието на третото лице (2 физически лица), придобило държавния имот. Позовава се на чл. 19 и чл. 31 от ЗДОИ. Въпросната сделка е с широк обществен отзвук, защото детската площадка е съществувала от 30 години, теренът е с площ 4 735 кв.м.

От в. „Черноморие“ е зададен същият въпрос, но не със заявление, а като молба, на която областна управа не счита за нужно да отговори.

Липсата на съгласие на трето лице е сред най-често посочваните основания за отказ в последните години, особено когато е на лице сделка между публична институция и частноправен субект. Често с това основание държавният орган, страна по сделката, отказва да предостави информация за нея, бранейки интересите на третото лице, въпреки че самият той е задължен субект по ЗДОИ. На практика в позоваването на това основание понякога прозира формализъм и бюрократично отношение, тъй като процедурата на ЗДОИ по искане съгласието на третото лице не винаги се спазва и въпреки това е налице позоваване на несъгласието на това лице.

на стр. 6

Съгласно чл. 31 от ЗДОИ съответният орган е длъжен да поиска изричното писмено съгласие на третото лице в 7-дневен срок от регистриране на заявлението. Ако впоследствие е получен отказ за предоставяне на информация от страна на запитаното лице, на търсещия информация трябва да се представи доказателство за това, а не просто да се посочи, че такова съгласие липсва.

Дори да не е получено съгласие от страна на третото лице, ЗДОИ предвижда възможността съответният орган да предостави частичен достъп до исканата информация, така че да не разкрие информацията, отнасяща се до третото лице.

Посочваме всичко това с единствената цел да покажем, че позоваването на несъгласието на третото лице се използва като „непоклатим“ и категоричен отказ, а всъщност дори при липса на съгласие от страна на другото лице, е възможно информацията да бъде предоставена. Още повече, когато става въпрос за информация, която представлява голям обществен интерес, както е в този случай.

Смисълът на разпоредбата на чл. 31 от ЗДОИ не е в това да се бранят по принцип интересите на третото лице, а да се защитава конкретен интерес, за който съществува реална опасност от увреждане, в случай на предоставяне на информацията. Преценката за това следва да се извърши от сезирания орган и в случай, че такава опасност липсва, то няма пречка информацията да се предостави.

Интересното в случая е, че областната администрация оправдава отказа си с неполучено съгласие от страна на третото лице, въпреки че въпросът касае именно нея: какво получава гържа-

вата за това, че предоставя детска площадка за извършване на строителни работи. Едва ли отговорността за решенията на администрацията, които засягат широк кръг лица, е редно да бъде прехвърлена на лицата, с които гържавата (в лицето на нейните служители), доброволно е сключила договор за замяна.

Що се отнася до подаденото запитване от в. „Черноморец“, тук отново е нарушено правото на гражданите да търсят информация. Независимо от това, че заявлението за достъп до информация е наречено молба, в случай, че отговора на изискванията на ЗДОИ и съдържа нужните реквизити, то би следвало да се счита за редовно подадено заявление за достъп до информация. Ако това е така, за областната администрация възниква задължението да го разгледа и да се произнесе с решение по него не по късно от 14 дни след датата на регистрирането му. В случай, че след изтичането на този срок липсва отговор, тогава говорим за т.нар. мълчалив отказ, който подлежи на съдебно обжалване по реда на Административнопроцесуалния кодекс.

Информация за сключената от областната администрация сделка може да бъде потърсена от службата по вписванията в града. Това е така, тъй като съгласно разпоредбата на чл. 48, ал. 2 от Закона за гържавната собственост, договорите, чрез които гържавата придобива имоти и се разпорежда с имоти - частна гържавна собственост, се сключват в писмена форма и се вписват по местонахождение на имота от съдията по вписванията. Същевременно, според Глава VII от Правилника за вписванията, книгите за вписвания са публични и всеки може да поиска справка по вписванията, отбелязванията и заличаванията, направени в тях.

Комисията на европейските общности предлага да се създаде Европейска информационна система с данни за наказателни дела (European Criminal Records Information System - ECRIS).

Импулс за това предложение е пилотният проект „Мрежа на съдебните регистри“, реализиран в 12 страни-членки - Белгия, Чехия, Германия, Естония, Франция, Италия, Люксембург, Словения, Словакия, Полша, Португалия, Великобритания. Правното основание за предложението е член 31 от Договора за Европейския съюз, допълнен от Договора от Ница.

Системата ще съдържа данни за наказателни дела от всички страни-членки на ЕС, обща комуникационна инфраструктура, която осигурява мрежа, взаимно свързан софтуер, изграден в съответствие с общи протоколи, които позволяват обмен на информация между различни бази данни. Данните няма да се съхраняват централизирано. Информацията в ECRIS ще е структурирана в 24 категории престъпления с под-категории и 12 категории санкции.

Право на достъп до информация за биологичния произход на осиновените деца Фани Давидова, ПДИ

Преди няколко броя представихме проблема за трудния достъп до лични данни относно произхода на осиновените деца.

В началото на месеца, в Народното събрание беше внесен за обсъждане проект на нов Семейен кодекс. Съществени преработки са направени в Глава осма „Осиновяване“. От гледна точка на защитата на личните данни и правото на достъп до тях, са направени някои изменения - въведен е национален (вместо сега съществуващите 26 областни) регистър на осиновяващи и единна информационна система за децата, подлежащи на пълно осиновяване. Предвидена е специална разпоредба, целяща да даде достъп на осиновените деца до информация, свързана с техния произход.

Към настоящия момент у нас общото право на достъп до лични данни на всички граждани, е уредено от Закона за защита на личните данни (ЗЗЛД). На пръв поглед уредбата на ЗЗЛД би следвало да даде възможност на децата, оставени за осиновяване, да поискат и получат достъп до цялата налична информация, представляваща техни лични данни. Практически обаче това не се случва, по причини, описани подробно в цитираната статия.

Допълнително, промененият през 2003 година и сега действащ Семейен кодекс (СК), загатва за правото на осиновения да научи за произхода си, но тази разпоредба е крайно недостатъчна. Според чл. 67б на сега действащия СК, осиновителите или навършилият пълнолетие осиновен могат да поискат от окръжния съд, постановил решението за допускане на осиновяването, да им бъде предоставена информация за произхода на осиновения, когато важни обстоятелства налагат това. Това означава, че ако липсват общо определените „важни причини“, достъп до личната информация няма да бъде получен.

Решава ли новият СК проблема с установяването на биологичния произход от страна на изоставените деца?

На първо място, нека направим уговорката, че СК урежда правото на информация само на онези деца, които са осиновени. За останалите, тези, които са оставени със съгласие за осиновяване или просто са изоставени, но не са осиновени - те разполагат с оригиналните си актове за раждане, откъдето могат да научат имената и ЕГН-тата на биологичните си родители. На осиновените се издава нов акт за раждане, сменя се ЕГН-то и с това изведнъж данните за биологичните им родители се превръщат в защитени данни на трети лица. Смяната на самоличността на детето при неговото осиновяване носи белезите на старото схва-

щане на акта на осиновяване - таен акт, който трябва да бъде завинаги забравен. Тази практика, макар и съществуваща в някои европейски държави, постепенно бива реформирана (Франция, Норвегия).

Въпросът имат ли право изоставените и впоследствие осиновени деца да научат кои са биологичните им създатели е изключително деликатен, емоционален и е трудно да се даде еднозначен отговор. Още по-трудно е правото да даде обща рецепта за всеки конкретен казус. Необходимо е обаче да има общи разпоредби, които да дават еднаква уредба за всички изоставени деца. В каква посока ще бъде тази уредба е въпрос на законодателно решение. Ето как е решен въпросът в някои други страни:

Норвегия - В Норвегия законодателят не предвижда възможност данните на майката да не бъдат регистрирани. Законът задължава осиновителите да съобщят на детето за факта на осиновяването, като избераат подходящия момент за това, след консултация с психолог. С навършване на пълнолетие, осиновените имат безусловно право да научат биологичния си произход.

Германия - Германското законодателство дава възможност на биологичните майки да запазят своята анонимност, ако те пожелаят това. Нещо повече, съществува възможност данните на родил-

на стр. 8

ката изобщо да не бъдат записвани. Истината е, че тази практика е от скоро и все още не е утвърдена.¹

Франция - Със Закон № 202-93, от 22 януари 2002 г., за достъп до информация за произхода на осиновени лица или лица под грижите на властите завършва процесът на реформиране на института на тайното раждане и се предвижда механизъм за разкриване на самоличността на майката, но при изричното съгласие на майката и на детето. Приemanето на закона от 2002 г. значително облекчава възможността за установяване на биологичния произход чрез създаден Национален съвет за достъп до данни за личния произход - независим орган, съставен от магистрати, представители на заинтересуваните институции и професионалисти в областта. Новоустановеният механизъм има незабавно действие и позволява осиновените да получат информация за самоличността на биологичните си родители, при условие, че те дадат съгласие за това, така че да бъдат защитени интересите и на двете страни.

Становището на Европейския съд по правата на човека (ЕСПЧ) по този въпрос е следното: по делото Оגיעвр срещу Франция (Решение от 13 февруари 2003 г. на Голямото отделение), съдът приема, че, от една страна, налице е правото на всеки да познава своите корени, произтичащо от широкото тълкуване на приложното поле на понятието „личен живот“. От друга страна, не може да се отрече и правото на жената да запази анонимност, за да се погрижи за здравето си, като роди в подходящи медицински условия. В случая съдът е изправен пред два трудно примирими частни интереса, които при това не засягат възрастен и дете, а двама възрастни със собствена автономия на волята. Съдът припомня, че изборът на необходимите за спазването на чл. 8 от Европейската конвенция за правата на човека мерки при междуличностните отношения, по принцип е в рамките на свободата на преценка на договарящите държави.

Каква уредба на правото на достъп на осиновените деца до информация за биологичния им произход предлага проекта за нов СК. Разпоредбата, която дава право на достъп до информация, е разписана

в чл. 110 на проекта, който гласи: „Навършилият четиринадесет години осиновен има право да получи информация за произхода си от Дирекция „Социално подпомагане“. Право да получат информацията имат и осиновителите, ако важни причини налагат това.,,

Текстът поставя най-малко три въпроса:

1. Адекватно ли е решението право на достъп за произхода да се дава на деца, навършили 14 години. У нас, в зависимост от пълнолетието, са установени степени на дееспособността, или иначе казано възрастта, на която лицата могат да вземат правно валидни решения. В гражданското право от 0 до 14 години лицата са малолетни и напълно недееспособни. Лицата от 14 до 18 години са непълнолетни и притежават ограничена дееспособност. С навършването на 18 години, лицата стават пълнолетни и придобиват пълна дееспособност. Те вече могат да извършват в пълен обем всички допустими от правната система юридически актове и действия и това не е случайно. Предполага се, че едва на тази възраст човек е достатъчно зрял и психически устойчив, за да може адекватно и отговорно да ръководи постъпките си. Възможността да научиш за биологичния си произход несъмнено следва да бъде гарантирана, но още по-несъмнено следва да бъде преценена възрастта, на която това е подходящо да се случи. Предлаганата в проекта за СК възраст - 14 години, едва ли е най-удачната, с оглед на психическото развитие на децата и характерната чувствителност и силна емоционалност точно в този период. В други страни, в които този въпрос е уреден (Великобритания, Норвегия, Германия, Белгия, Дания), право на достъп до информация, свързана с произхода им, се дава на осиновени лица, навършили 18 години.

2. Липсва яснота относно съдържанието на понятието „информация за произхода“. Трябва да бъде разграничена информацията, съдържаща се в социалното досие, от личните данни на биологичните родители. Така например, в цитираното дело Оגיעвр срещу Франция френските власти предоставят пълен достъп до социалното досие на жалбоподателката, но не и данните на биологичната ѝ майка. Това е и причината 2-жа Оגיעвр да об-

¹ Източник: <http://www.babyklappe.info/>

Тактиките за успешно подаване на заявления за достъп в България и Холандия

Диана Банчева, ПДИ

За втори път ПДИ организира и проведе поредица от едnodневни работни срещи с журналисти от местните медии, този път в Плевен (23 юни), Ловеч (24 юни), Габрово (25 юни) и Велико Търново (26 юни). Срещите имаха за цел да запознаят журналистите от местните електронни и печатни медии с възможностите, които Законът за достъп до обществена информация дава, както за провеждането на ефективни журналистически разследвания, така и за успешното събиране на информация при ежедневната репортерска работа. Холандският експерт Роже Флюгелс и адвокат Кирил Терзийски от правния екип на Програма Достъп до Информация представиха тактики за формулиране и подаване на заявления за достъп до информация.

Въпреки че Законът за достъп до информация в Холандия е приет 20 години по-рано от българския и въпреки по-голямата активност на холандските журналисти в използването на закона за целите на работата си, информацията, която търсят от институциите е идентична с тази, представляваща интерес за българските им колеги. Примерите, които двамата лектори дадоха за журналисти, използвали закона, за да стигнат до обществено значима информация в България и в Холандия бяха сходни. Както тук, така и в страната на лалетата, журналистите търсят информация за качеството на различни видове услуги (здравеопазване, образование), договори за изпълнение на поръчки в областта на благоустройството и строителството, договори за концесии, разходи по поддръжката на различни съоръжения, разходи, направени от високоставени лица в изпълнение на техните функции и задължения, информация за проверки от страна на контролните органи, информация от полицията.

Сходството в тематиката на търсената от журналистите информация определя и сходство в проблемите, които те срещат в работата си. Ето защо тактиките, представени от Роже Флюгелс за формулиране и подаване на заявления, са приложими, а се и прилагат, и от нашите журналисти. Най-важно за успеха при търсене на информация е журналистите да мислят в перспектива, да предвиждат евентуални откази с основание и без основание, да не се отказват от разследванията си при първоначален отказ и да отразяват развитието на случаите си - неведнъж нежеланието името ѝ да попадне в медиите като на отказваща достъп до информация е мотивирало администрацията да предостави исканата информация, подчерта адвокат Кирил Терзийски, въз основа опита на ПДИ.

Сходството в тематиката на търсената от журналистите информация определя и сходство в проблемите, които те срещат в работата си. Ето защо тактиките, представени от Роже Флюгелс за формулиране и подаване на заявления, са приложими, а се и прилагат, и от нашите журналисти. Най-важно за успеха при търсене на информация е журналистите да мислят в перспектива, да предвиждат евентуални откази с основание и без основание, да не се отказват от разследванията си при първоначален отказ и да отразяват развитието на случаите си - неведнъж нежеланието името ѝ да попадне в медиите като на отказваща достъп до информация е мотивирало администрацията да предостави исканата информация, подчерта адвокат Кирил Терзийски, въз основа опита на ПДИ.

от стр. 8

жалва отказа на властите пред ЕСПЧ. Ето защо, необходимо е българският закон да направи таква изрично разграничение, както и да реши въпроса достъп до кои данни ще бъде предоставен.

3. Липсва ясна процедура или препращане към такава, която да описва начина, по който ще бъде предоставена информацията. Не е предвидена и възможност за съдебно обжалване на решението на службите „Социално подпомагане“, които са натоварени да предоставят достъп до личните данни на осиновените деца.

Проблемът за търсене и установяване на биологичния произход и свързаният с тях достъп до лични данни е сериозен, многопластов и не би могъл да бъде решен по неясния начин, който предлага проектът за СК. Това законодателно решение следва да бъде съобразено и със съществува-

Среща с журналисти от местните медии в гр. Ловеч

на стр. 10

Най-трудно е получаването на информация от районните дирекции на полицията, споделиха журналистите от четирите града. „Кметът получава пълен бюлетин, а на нас ни дават хвърчащи листчета, които съдържат инициали или информация за откраднати кокошки и крави“, оплакаха се от местните медии. За сериозни престъпления журналистите научават от алтернативни източници на информация, а официалните изявления идват след публикации в местните медии.

Журналистите споделиха, че срещат особени трудности при получаването на информация от регионалните звена на редица институции. Особено трудно е с регионалните звена на Комисията за защита на потребителите. „Ако ви трябва информация, питайте в София“ е обичайният отговор. Отказите обикновено се мотивират с обяснението, че в медиите се публикувала информация, която не била официално подадена и за нея нямало разрешение. А каква ли друга информация да бъде публикувана, когато официално не се предоставя такава, дори при подаване на писмено заявление по ЗДОИ, питат се колегите от бранша.

Друга информация, която журналистите търсят, за да оповестят на обществеността чрез своите медии е тази, свързана с приходи от отдаване на общински имоти под наем, разпределение и изразходване на гържавни субсидии от читалища и училища. Голям проблем за всички е достъпът до информация от монополисти, предоставящи обществени услуги (ВиК, топлофикация, електроснабдителни дружества). Трудно се намира информация за замени на гори и земи от гържавния поземлен фонд, а това е информация, която живо интересува местното население. „Препращат ни към Министерство на земеделието и горите, пак в София.“ Това са проблеми от години и не случайно в годишните доклади за състоянието на достъпа до информация в България на ПДИ се предлагат препоръки за разрешаването им.

Принудени от обстоятелствата, журналистите сами са възприели част от тактиките за търсене и получаване на информация. Например, журналистка от Велико Търново подава заявление, с което иска информация за извършени проверки и предприети мерки при установени закононарушения от страна на местното ВиК дружество до три институции - Министерство на регионалното раз-

витие и благоустройство, Агенцията за гържавна финансова инспекция и до Окръжната прокуратура. Отговор получава единствено от последната.

Често информация се дава избирателно, след „филтъра“ на PR-ите на съответните институции, а не са рядкост и случаите, в които информация се предоставя въз основа на лична преценка и симпатия към една или две медии, оплакаха се журналистите. Проблем са личните отношения, особено в малките градове. „Ако се скараш с администрацията, спират каналите на информация“, бяха част от опасения на журналистите. Участниците в срещите цитираха случаи, в които не се предоставя информация на журналисти, които са твърде критични в отразяването на работата на съответната институция. А някои институции дори изпращат писма с препоръка за отстраняване на журналиста, изказал се критично. Подобни действия обезкуражават много медии да стигат до край в разследванията си.

Среща с журналисти от местните медии в гр. Велико Търново

Все пак има и изключения. „Като слънчоглед в коприва“ оприличи Кирил Терзийски случаят на Цветан Тодоров, координатор на ПДИ за област Ловеч и главен редактор на в-к „Народен глас“. С помощта на ПДИ той започна дела срещу откази на кмета на Община Ловеч и на председателя на общинския съвет да предоставят информация. През 2007 г. журналистът подава заявление, с което иска информация за сумите, изразходвани от бюджета на Община Ловеч за публикуване на обяви в местната и централната преса в периода 2004 - 2006 г., както и по какъв начин те са разпределени между съответните медии. Оказва се, че информация за това кой колко пари е получил за реклама на общината е тайна. Тодоров обжалва отказа с помощта на ПДИ, с което рискува „добрите“ отношения с

на стр. 11

Съдът на европейските общности реши в полза на по-голяма прозрачност в институциите на Европейския съюз *Ралица Кацарска, ПДИ*

Законодателният процес трябва да бъде прозрачен и затова е налице преобладаващ обществен интерес, който обосновава разкриването на информация, свързана с оказана правна консултация. Това е решението на Европейския съд по случая *Швеция и Турко срещу Съвета и други* (*Sweden and Turco v. Council and Others*, C-39/05 and C-52/05).

Случаят датира от 2002 г., когато бившият италиански депутат Маурицио Турко иска копия от документи, обсъждани от европейски правосъдни министри, във връзка с проект за директива за приемане на бежанци. Турко иска още достъп до становището, което правният отдел на Съвета е дал относно предложеното законодателство. Съветът отказва да предостави правното становище с мотива, че то е ограничено до лица, имащи привилегирован достъп, и няма преобладаващ обществен интерес от разкриване на тази информация. Първоинстанционният съд отказва да анулира решението на Съвета, произнасяйки се, че в този случай не може да се прилага общественият интерес като мотив за разкриване на информация.

Подкрепен от Швеция, която след присъединяването ѝ през 1995 г. към Европейския съюз води кампания за по-голямата му прозрачност, Турко обжалва решението пред Европейския съд.

На 1 юли 2008 г. Съдът на европейските общности излезе с решение в полза на Маурицио Турко. Становището на съда е, че задължението да се разкрива всеки правен съвет относно бъдещо законодателство може да подобри качеството му.

Беатрис Аск, шведски министър на правосъдието, приветства това решение, като каза, че така е възнаградено усилието на Швеция да направи ЕС по-прозрачен.

Според съда, „всъщност именно липсата на информация и дебат са причина за съмненията на гражданите не само по отношение законността на даден акт, но също така и за легитимността на процеса на вземане на решения като цяло“.

Скот Кросби, специалист в предоставянето на документи и партньор на юридическата фирма *Crosby, Houben & Aps* в Брюксел, смята, че това е значителна стъпка, която показва, че съдът поставя прозрачността над всичко.

Източник: EuropeanVoice.com

от стр. 10

институцията, но защитава обществения интерес от узнаване на информацията за разходването на публични средства.

С този и с други примери на български журналисти, използвали ЗДОИ, за да разкрият информация от обществен интерес, да извършат свои разследвания или дори за писането на книги, Кирил Терзийски поощри журналистите да се обръщат към ПДИ за правен съвет и помощ в случаите, в които срещат трудност при търсене на обществена информация или получават отказ. Случаи на журналисти, водили дела за достъп до информация с помощта на ПДИ, са събрани в специална секция на страницата на ПДИ.

Срещите с журналисти от местните медии се осъществяват в рамките на проект „Местните медии и свободата на информация в България“, изпълняван от The Management & Media Academy/Free Voice, Холандия, и Програма Достъп до Информация, с финансовата подкрепа по програма МАТРА на Министерството на външните работи на Холандия. Първите шест срещи по проекта бяха проведени в периода 2-9 април 2008 г., с журналисти от местни медии в градовете Видин, Монтана, Враца, Перник, Кюстендил, Благоевград. Предстоят подобни срещи през октомври в Разград, Търговище, Русе и Шумен.

Последна възможност за застъпниците за свобода на информацията да повлияят за приемането на по-добра Конвенция за достъп до официални документи

След като Координационният комитет по правата на човека към Съвета на Европа прие проекта на Конвенция за достъп до официални документи на заседанието си на 26 март 2008 г., без да включи промените, отразяващи предложенията на гражданското общество, остана възможността за застъпничество за по-добра конвенция пред Парламентарната асамблея на Съвета на Европа (ПАСЕ).

ПАСЕ определи докладчик по изготвянето на проектостанowiще по текста на бъдещата Конвенция за достъп до официални документи. Това е г-н Клаас Де Врис от Холандия. Станowiщето ще бъде прието на 9 септември 2008 г. от Комисията по правни въпроси и човешки права към ПАСЕ.

Това е последна възможност нашите препоръки по отношение на проекта на първия договор в света, посветен на достъпа до информация, да бъдат чути и взети под внимание. Има случаи, в които становището на ПАСЕ е имало важно влияние при обсъждането и приемането на договори в Съвета на Европа.

КАКВО МОЖЕМ ДА НАПРАВИМ, ЗА ДА ЗАЩИТИМ ПРАВОТО ДА ЗНАЕМ?

Застъпниците за свобода на информацията могат да направят четири неща, които ще бъдат от голямо значение:

1. Може да се свържете с представителите на своята страна в ПАСЕ - някои направиха това през септември 2007 г.

СЕГА отново настъпни момент за писма за подкрепа. Моля, установете контакт с вашите представители и ги призовете да дадат своя глас за по-добра Конвенция!

Кои са членовете на ПАСЕ? За Ваше улеснение техните имена и контакти са достъпни в Интернет страницата Recognise My Right (Признай моето право)

Прилагаме примерно писмо, съдържащо нашите опасения.

2. Може да пишете на г-н Де Врис (klaasdevries@live.nl), обяснявайки защо смята, че ПАСЕ трябва да призове към по-добра конвенция.

Не е необходимо да използвате примерното писмо. Важно е да подчертаете защо договърът е важен за вашата страна. За въдъхновение вижте приложеното примерно писмо.

3. Може да подпишете петицията Recognise My Right (Признай моето право)

4. Може да пишете и на шведския външен министър г-н Карл Билд.

Швеция председателства Съвета на Европа и отговаря за приемането на бъдещата конвенция. Трябва да призовем Швеция - известна в света с прозрачното си управление и с това, че е първата държава, приела закон за достъп до информация (1766 г.) - да подкрепи един по-добър договор.

За да изпратите писмо на г-н Билд, е необходимо само да влезете в страницата на Recognise My Right и да изберете съответната връзка.

Access Info, Article 19 и Правна инициатива са в контакт с г-н Де Врис и със секретариата на Комисията по правни въпроси и човешки права към ПАСЕ, които ще му съдействат през идващите месеци. Необходимо е много широка подкрепа през следващите два месеца, ако искаме да се възползваме от последната възможност да въздействаме върху договора.

За повече информация вижте специалната секция от страницата на ПДИ, проследяваща развитието в кампанията за по-добра бъдеща Конвенция за достъп до официални документи: http://www.aip-bg.org/documents/coe_convention_aod.htm

Или се свържете с Хелън Дарбишър, изпълнителен директор на Access Info Europe, едната от трите международни организации-наблюдатели в процеса на подготовка на текста на бъдещата Конвенция:

Helen Darbishire, Executive Director, Access Info Europe
mobile tel: + 34 667 685 319 e-mail: helen@access-info.org

За повече информация за кампанията: http://www.aip-bg.org/documents/coe_convention_aod.htm

Новини

Подготвени от Ралица Кацарска, ПДИ

Две инициативи за промени в Закона за достъп до информация

На 03 юли 2008 година Комисията за борба с корупцията към Народното събрание одобри текст на проект на ЗИД на ЗДОИ, свързан с въвеждането на баланс на интереси и стеснителното тълкуване на ограниченията на достъп до информация. Ръководителя на правния екип на ПДИ - Александър Кашъмов-взе участие в работната група, изработила проекта. Очаква се в скоро време законопроектът да бъде внесен официално за разглеждане в НС.

Очаква се обсъждане от Комисията по гражданско общество и медии на внесените на 28 май 2008 г. ЗИД на ЗДОИ от депутата Мартин Димитров. Текстове на законопроекта отразяват необходими изменения, които Програма Достъп до Информация е формулирала през 2007 г. и 2008 г. в годишните си доклади за Състоянието на достъпа до информация в България.

ПДИ ще следи развитието на инициативите.

От 1 юли 2008 г. пълното съдържание на „Държавен вестник„ е достъпно на страницата му в Интернет.

Съдържанието на вестника, официалният и неофициален раздели ще се публикуват там в деня, в който се издава печатното издание, при пълно съответствие с него, и достъпът ще е безплатен.

Как се стигна до реализацията на този проект и какво е състоянието няколко дни след старта научете от материала, публикуван на страницата на Института за пазарна икономика:

ДЪРЖАВЕН ВЕСТНИК ВЕЧЕ Е БЕЗПЛАТЕН В ИНТЕРНЕТ (хубава работа, но българска).

<http://ime.bg/bg/articles/dyrvawen-westnik-weche-e-bezplaten-w-internet-hubawa-rabota-no-bylgarska/>

Електронна идентичност: лесен достъп до обществени услуги в Европейския съюз

На 30 май т.г. Европейската комисия оповести, че започва пилотен проект, който ще гарантира трансграничното признаване на националните системи за електронна идентичност и ще направи възможен лесния достъп до обществени услуги в 13 страни-членки на Европейския съюз.

В проекта ще участват Австрия, Белгия, Естония, Франция, Германия, Италия, Люксембург, Холандия, Португалия, Словения, Испания, Швеция, Великобритания и Исландия.

Без да замества националните схеми, новата система ще позволи гражданите да се идентифицират електронно по сигурен начин и да контактуват с публичните администрации от обществени офиси, от собствения компютър и чрез друго мобилно средство.

Някои трансгранични услуги вече съществуват, например белгийски уеб портал позволява чужди компании да регистрират граждани от Швеция, наети на работа. Лесният достъп до обществени услуги в рамките на Европейския съюз е изключително важен за европейските граждани, пътуващи с цел работа, учене или почивка, и допринася да се гарантира мобилността на работещите в Европа.

Новини

Подготвени от Ралица Кацарска, ПДИ

Министерство на правосъдието във Великобритания публикува Годишен доклад за прилагането на Закона за свобода на информацията през 2007 година.

Законът е в сила от 1 януари 2005 г. и оттогава се прилага от над 100 000 обществени институции - централна и местна администрация, училища, колежи и университети, полиция, институции, предоставящи здравни услуги и други обществени организации.

Публикуваните данни показват, че са подадени 32 978 заявления за достъп до информация, 63% от заявленията са получили пълен достъп. В офиса на Комисаря по информация са постъпили 222 жалби, във връзка с отказ на информация, за разлика от 2006 г., когато подадените жалби са 384. Докладът на английски език: <http://www.archives.gov/isoo/reports/2007-annual-report.pdf>

Закон за достъп до информация в Таджикистан.

През месец април 2008 г. парламентът на Таджикистан с единогласие прие Закон за достъп до информация. Председателят на социалдемократическата партия на Таджикистан отбелязва, че по заглавие и съдържание това е един конструктивен и добър закон.

В действителност обаче определените процедури по-скоро пречат на хората да търсят информация. Законът регулира механизма за получаване на информация и сроковете за нейното предоставяне и логически е свързан с други действащи закони - за печата и други средства за масова информация; за информацията; за радиото и телевизията.

Съгласно този закон, всеки гражданин може устно или писмено да поиска информация от държавна институция.

Източник: <http://www.vof.kg/tj/news/?news = 1489>

Програма Достъп до Информация

София 1000,
бул. Васил Левски N 76, ет. 3, ап. 3
тел/факс. (+ 359 2) 988 5062, 986 7709, 981 9791
E-mail: office@aip-bg.org
www.aip-bg.org

Редакционен екип

Александър Кашъмов, Гергана Жулева,
Дарина Палова, Диана Банчева,
Катерина Коцева, Кирил Терзийски,
Ралица Кацарска, Фани Давидова

*Ако желаете да подкрепите издаването на информационния бюлетин,
може да направите това на нашите банкови сметки:
Булбанк АД - Клон Аксаков - банков код : 6217 6307 SWIFT код: BFTBBSGF
* сметка в ЛЕВА (BGN) IBAN: BG69 BFTB 7630 1022 5620 87
* сметка в Щатски долари (USD) IBAN: BG87 BFTB 7630 1122 5918 49
* сметка в Евро (EUR) IBAN: BG34 BFTB 7630 1422 5974 10
Вашата подкрепа ще бъде отбелязана в Интернет страницата на ПДИ!*

©Програма Достъп до Информация
Материалите в това издание са обект на авторско право.
При цитиране позоваването на източника е задължително.